

Ημερίδα: «Διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά...

Λεξιλόγιο – Γραμματική – Συντακτικό: Κειμενοκεντρική προσέγγιση»

Μεθοδολογία διδασκαλίας της σύνταξης: Υποθετικοί λόγοι

Δρ Γεώργιος Α. Ξενής
Καθηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας
Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών
και Φιλοσοφίας
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σάββατο, 10 Φεβρουαρίου 2024

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

«Αν πεις αυτό το σιρόπι, θα μαλακώσει ο βήχας σου»

Η προϋπόθεση
=
ΥΠΟΘΕΣΗ

Το αποτέλεσμα που θα προκύψει
από ενδεχόμενη εκπλήρωση της
προϋπόθεσης
=
ΑΠΟΔΟΣΗ

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α. Νόημα – πότε χρησιμοποιώ τους δύο αυτούς υποθετικούς λόγους

Π
Ρ
Ο
Σ
Δ
Ο
Κ
Ω
Μ
Ε
Ν
Ο

«Αν πιεις αυτό το σιρόπι,
θα μαλακώσει ο βήχας
σου»

- Αναφορά στο μέλλον
- Δεν είναι γνωστό ακόμη αν θα εκπληρωθεί ή όχι η προϋπόθεση

«Αν είχες πει αυτό το
σιρόπι, θα είχε
μαλακώσει ο βήχας σου»

- Αναφορά στο παρελθόν
- Είναι γνωστό ότι η προϋπόθεση δεν εκπληρώθηκε

Α
Ν
Τ
Ι
Θ
Ε
Τ
Ο
Τ
Ο
Υ

Π
Ρ
Α
Γ
Μ
Α
Τ
Ι
Κ
Ο
Υ

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Β. Μορφή

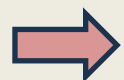
Π
Ρ
Ο
Σ
Δ
Ο
Κ
Ω
Μ
Ε
Ν
Ο

Υπόθεση

- εάν (ἄν, ἦν) + υποτακτική ή εἰ + οριστική μέλλοντα

Απόδοση

- οριστική μέλλοντα ή έκφραση που έχει μελλοντική σημασία, λ.χ. προστακτική, δυνητική ευκτική (ἄν + ευκτική, λ.χ. λέγοις ἄν), ευχετική ευκτική (σκέτη ευκτική, γένοιο, γένοιτο)

Ἐὰν τὸ φάρμακον πίης τόδε, ὁ βῆξ ἀμβλύτερος γενήσεται

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Β. Μορφή

Α
Ν
Τ
Ι
Θ
Ε
Τ
Ο
Υ

Π
Ρ
Α
Γ
Μ
Α
Τ
Ι
Κ
Ο
Υ

Υπόθεση

- εἰ + οριστική παρελθοντικού χρόνου

Απόδοση

- δυνητική οριστική (= οριστική παρελθοντικού χρόνου + ἄν)

Εἰ τὸ φάρμακον ἔπιες, ὁ βῆξ ἀμβλύτερος ἂν ἐγίνετο.

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α. Νόημα – πότε τον χρησιμοποιώ

Π
Ρ
Α
Γ
Μ
Α
Τ
Ι
Κ
Ο

«Αν έχει πάρει αυτό το
σιρόπι, θα μαλακώσει
ο βήχας του»

«Δεν έχω διορθώσει
ακόμη τα γραπτά
αλλά, αν διάβασε τις
προηγούμενες μέρες
στο σπίτι, θα έχει
γράψει»

- Έχει ήδη κριθεί το ζήτημα της εκπλήρωσης ή όχι της προϋπόθεσης
- Δεν γνωρίζει όμως ο ομιλητής προς ποίαν κατεύθυνση κρίθηκε το ζήτημα

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Β. Μορφή

Π
Ρ
Α
Γ
Μ
Α
Τ
Ι
Κ
Ο

Υπόθεση

- εί + οριστική

Απόδοση

- οποιαδήποτε
έγκλιση

Εί τὸ φάρμακον πέπωκεν, ὁ βῆξ ἀμβλύτερος γενήσεται

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α
Ο
Ρ
Ι
Σ
Τ
Η
Ε
Π
Α
Ν
Α
Λ
Η
Ψ
Η

Σ
Τ
Ο
Π
Α
Ρ
Ο
Ν
ΚΑΙ
Μ
Ε
Λ
Λ
Ο
Ν

A. Νόημα – πότε τον χρησιμοποιώ

«Αν πει κανείς το
σιρόπι αυτό,
μαλακώνει ο βήχας
του»

«Αν έχεις υπομονή και
επιμονή, τα
καταφέρνεις»

- Ο υποθετικός λόγος μας λέει τι συμβαίνει, κάθε φορά που εκπληρώνεται μία συγκεκριμένη προϋπόθεση

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α
Ο
Ρ
Ι
Σ
Τ
Η
Ε
Π
Α
Ν
Α
Λ
Η
Ψ
Η

Σ
Τ
Ο
Π
Α
Ρ
Ο
Ν
Κ
Α
Ι
Μ
Ε
Λ
Λ
Ο
Ν

Β. Μορφή

Υπόθεση

- ἔάν + υποτακτική

Απόδοση

- οριστική ενεστώτα ή
ισοδύναμη έκφραση

➔ Ἐάν τις τὸ φάρμακον τοῦτο πῖη, ὁ βήξ ἀμβλύτερος γίνεταί

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α
Ο
Ρ
Ι
Σ
Τ
Η
Ε
Π
Α
Ν
Α
Λ
Η
Ψ
Η

Σ
Τ
Ο
Π
Α
Ρ
Ε
Λ
Θ
Ο
Ν

A. Νόημα – πότε τον χρησιμοποιώ

«Αν κάποιος έπινε το φάρμακο αυτό, μαλάκωνε ο βήχας του»

«Αν ο δάσκαλος τους κοιτούσε, οι μαθητές παρακολουθούσαν το μάθημα, αν στρεφόταν στον πίνακα, μιλούσαν μεταξύ τους»

- Ο υποθετικός λόγος μας λέει τι συνέβαινε, κάθε φορά που εκπληρωνόταν μία συγκεκριμένη προϋπόθεση

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α
Ο
Ρ
Ι
Σ
Τ
Η

Ε
Π
Α
Ν
Α
Λ
Η
Ψ
Η

Σ
Τ
Ο

Π
Α
Ρ
Ε
Λ
Θ
Ο
Ν

Β. Μορφή

Υπόθεση

- εἰ + ευκτική

Απόδοση

- οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού ἄνευ του ἄν
- δυνητική οριστική κατά κανόνα αορίστου

Εἰ τις τὸ φάρμακον τοῦτο πίοι, ὁ βῆξ ἀμβλύτερος ἐγίγνετο

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Α. Νόημα – πότε τον χρησιμοποιώ

Α
Π
Λ
Η
Σ
Κ
Ε
Ψ
Η

Τ
Ο
Υ
Λ
Ε
Γ
Ο
Ν
Τ
Ο
Σ

«Αν αύριο [τύχει και]
ξυπνήσεις πρωί, θα
πάρουμε το
λεωφορείο των 6 π.μ.»

«Αν [δεήσεις να] πιεις
αυτό το φάρμακο, θα
μαλακώσει ο βήχας
σου»

- Αναφορά στο μέλλον
- Ο ομιλητής θεωρεί ότι το ενδεχόμενο να πραγματοποιηθεί η υπόθεση είναι απομακρυσμένο

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Β. Μορφή

Α
Π
Λ
Η
Σ
Κ
Ε
Ψ
Η

Τ
Ο
Υ
Λ
Ε
Γ
Ο
Ν
Τ
Ο
Σ

Υπόθεση

- εἰ + ευκτική

Απόδοση

- κυρίως δυνητική ευκτική (δηλ. ευκτική μαζί με «ἄν») αλλά κάποτε και έκφραση άλλη που όμως έχει μελλοντική χροιά

➔ Εἰ πίοις τὸ φάρμακον τότε, ὁ βῆξ ἀμβλύτερος ἂν γίγνοιτο

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Άσκηση 1

Τοὺς ξυμμάχους, ἦν σωφρονῶμεν, οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους. Μεταφράστηκε ως εξής: «αν είμαστε συνετοί, δεν θα επιτρέψουμε να αδικούνται οι σύμμαχοί μας».

Είμαι σωστή η μετάφραση ;

Πώς θα άλλαζε το νόημα, αν είχαμε «εί σωφρονοῦμεν» αντί του «ἦν σωφρονῶμεν»;

Διδακτική συντακτικού: Υποθετικοί λόγοι

Άσκηση 2

Στη συνεδρία του καθηγητικού συλλόγου ενός σχολείου διαπιστώνεται η απουσία του κυρίου Χ. Ερωτά η διευθύντρια του σχολείου: «Συνάδελφοι, πού είναι ο κύριος Χ»; Κάποιος της δίνει την εξής απάντηση: «Αν δεν είναι άρρωστος, διδάσκει τα παιδιά». Ζητήσατε από τους μαθητές/τις μαθήτριές σας να μετατρέψουν στα Αρχαία Ελληνικά την υπογραμμισμένη πρόταση. Αυτοί/Αυτές την μετέτρεψαν εσφαλμένα ως εξής: «Ἐὰν μὴ νοσῆ, διδάσκει τὰ παιδιά».

(α) Να προβείτε εσείς στην ορθή μετατροπή.

(β) Να βοηθήσετε τους μαθητές/τις μαθήτριές σας να αντιληφθούν τι είδος υποθετικού λόγου χρησιμοποίησαν και γιατί το είδος αυτό είναι ακατάλληλο για τα δεδομένα της συγκεκριμένης επικοινωνιακής περίπτωσης.